

# Kent Araştırmaları Alanında Bir Model: Mersin Üniversitesi Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi

Tamer GÖK<sup>1</sup> - Tolga LEVENT<sup>2</sup> - Tülin Selvi ÜNLÜ<sup>3</sup>

**S**on dönemlerde, sayılarının giderek artması, kent araştırmaları merkezleri ve bu merkezlerin işlevleri üzerinde yeniden düşünmeyi ve kent araştırmaları merkezleri üzerine kavramsal çerçeveyi oluşturmayı gerekli kılmaktadır. Ancak, öncelikli olarak, araştırma, kent araştırmaları ve kent araştırma merkezlerinin tanımları ortaya konulmalıdır.

En genel anlamıyla, araştırma, bilimsel ve yöntemli çalışmaya karşılık gelen bir eylemdir. Temel olarak, bilinmeyi, az bilineni ve/ya yanlış bilineni tam bilinen kılma çabasıdır. Bu bağlamda, önceden saptanmış amaçlar çerçevesinde, sistemli süreçler yolu ile veri toplama ve bu verilerin yöntemli ve bilimsel olarak çözümlenmesi işidir.

Kentlerin ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve mekansal boyutları olan, bu boyutların farklı düzeylerde bir araya geldiği, zaman içerisinde değişen ve dönüşen, bağlam ve süreç bağımlı yapılar olması, kentlerin kavramsallaştırılmasını, anlaşılmasını ve açıklanmasını zorlaştırmakta ve kent araştırmaları alanının kapsamını genişletmektedir. Kent araştırmaları, sağlık bilimleri alanında toplumsal sağlık konuları, doğa bilimleri alanında çevre ve ekoloji konuları, sosyal bilimler alanında ise sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi, kültürel çalışmalar, demografi, tarih, coğrafya hukuk konuları üzerine çalışmaları içerebilmektedir.

Kent araştırmaları merkezleri, bu çok farklılaşan konularda yapılabilecek araştırma eylemlerini kurumsallaştıran ve araştırma eylemini kişilerden bağımsızlaştırarak yeniden üretilebilir kılan kritik kurumsal yapılarıdır.

Kent araştırmaları merkezlerini, salt bu tanımlardan yola çıkarak bir kavramsal çerçeveye oturtmak zor görünmektedir. Bilgi kuramının temel tartışma alanlarını belirleyen,

- bilginin düzenlenmesi – depolanması,
- bilginin aktarılması – yayılması – paylaşılması,
- bilginin kullanılması – yeniden üretilmesi,

konuları, kent araştırmaları merkezlerinin işlevlerini yeniden tanımlayan bir kavramsal çerçeve oluşturmak için daha tutarlı bir başlangıç noktası sunmaktadır.

Sistematik bir biçimde, kentin tüm bağlamlarına ilişkin, her türlü verinin, enformasyonun ve bilginin düzenlenmesi ve depolanması kent araştırmaları merkezlerin temel işlevlerinden birisidir. Bilginin düzenlenmesi, bir yandan, mevcut fiziksel, demografik, ekonomik, sosyo-kültürel vb. yapılara ait her türlü kodlanmış verinin mekanla ilişkilendirilmesi ve bu verilerin düzenli olarak güncelleştirilmesini, diğer yandan kentin geçmişine ilişkin kaynakları erişilebilir kılmak adına kentin tüm boyutlarının tarihine ilişkin kodlanmış ya da örtük bilgilerin kayıt altına alınmasını içermektedir. Bu tarz bir düzenleme işi, kent belleğinin oluşturulması açısından kritik önemdedir. Bilginin depolanması ise, kente ilişkin tüm yazılı ve görsel malzemenin yer aldığı bir kütüphane ve belgeliğin, hem fiziksel mekanda hem de sanal ortamda oluşturulmasını kapsamaktadır. Bu sayede, kente ilişkin bilgi ve kent araştırmaları merkezleri görünür kılınabile-

<sup>1</sup> Şehir Plancısı,  
Prof. Dr.,  
Mersin Üniversitesi Şehir ve  
Bölge Planlama Bölümü  
<sup>2</sup> Şehir Plancısı,  
Yrd. Doç. Dr.,  
Mersin Üniversitesi Şehir ve  
Bölge Planlama Bölümü  
<sup>3</sup> Şehir Plancısı,  
Mersin Üniversitesi Akdeniz  
Kent Araştırmaları Merkezi

**PLANLAMA**  
2009/3-4

cek ve merkezi ziyaret edenlerin 'kenti kentlilere betimleyen bilgi' ile iletişim kurması olanaklı hale gelecektir.

Kente ilişkin bilginin yayılması, aktarılması, paylaşılması, kent araştırmaları merkezlerinin bir diğer önemli işlevidir. Kent araştırmaları merkezi, toplum ile akademinin arakesitinde yer almakta, toplumsal paydaşlar olan yerel yonetimler, kentliler ve araştırmacılar ile akademik paydaşlar olan unversiteler, fakulteler, bolumler, diğer araştırma merkezleri, akademisyenler ve oğrenciler arasında karşılıklı bilgi alışverişini sağlamaktadırlar. Bu doğrultuda, kentin tarihi, bağlamı, sorunları, olanakları üzerine kolokyum, konferans, sempozyum, panel, açık oturma, sergi, vb. etkinlikleri duzenlemek, atolye çalışmaları ve çalıştaylar oğrguitlemek, oğrencilere katkı sağlamak, akademisyen ile araştırmacı arasındaki işbirliğini arttıracak faaliyetlerde bulunmak ve araştırmalara destek olmak kent araştırmaları merkezlerinin temel faaliyet alanını oluştırmakta ve bu faaliyetler, bir yandan kente ilişkin (bilimsel) bilginin toplumla buluşmasına, bir başka deyişle, bilginin kamusal alana yayılmasına olanak sağlarken, diğer yandan akademik duynanın kendi içine kapanması ve toplumsal gerçeklikten kopma tehlikesini de gorem olarak ortadan kaldırmaktadır.

Kente ilişkin bilginin yeniden uiretilmesi ve kullanılması işlevi ise temel olarak,

- kente ilişkin anlama ve açıklama duzeyini arttıran, oğgun ve yenilikçi araştırma yonem ve teknikleri çerçevesinde uiretilen araştırma projeleri,
- araştırmaların yeniden yorumlanması ile sorunları, olanakları, oncelikleri yeniden tanımlayabilen ve bu tanımlara dayanarak yaratıcı ozuimler geliştiren uygulama projeleri,
- araştırmadan elde edilen bilginin ve uygulamadan gelen deneyimin eğitim alanında değerlendirilmesidir.

Bilginin bu yonemlerle yeniden uiretilmesi ve kullanılması, kent gündemine katkı yapan, yerel siyasetin gündemine girmeyen yeni oncelikleri tanımlayan, gizil sorunları goremür kılan, toplumsal gereksinmelere yanıt veren bağlamın oluşturulması açısından da onemlidir.

Kent araştırmaları merkezlerinin tum bu işlevleri ve bu işlevleri yerine getirmek için kullanılan araçlar, kent konusunda entelektuel bir birikimin oluşmasına katkı yapmakta, bir başka deyişle, kentlilik bilincinin oluşmasının temel adımları oluştırmaktadır.

Boyle bir kuramsal bağlam içerisinde, Mersin Unversitesi Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi,

- Kentsel araştırmalar yapmak ve sonuçlarını toplumsal fayda sağlamak uire kullanıcılarla açmak,
- Kentsel projeler geliştirmek,
- Kent arşivi oluştırmak,
- Tarihi suire, kent ve kentte yaşayan ilişkinin suirduirebilmesi için bir kent muzesi kurulması yonunde çalışmalar yapmak,

amacıyla 30 Temmuz 2000 tarihinde kurulmuştur. Merkez, amaçları doğrultusunda Mersin kenti ve bölgesinde, aşağıdaki konularda inceleme, araştırma ve uygulama çalışmaları yapmayı hedeflemektedir;

- Kavramsal ve uygulamaya yonelik kentsel projeler uiretmek,
- Başta Mimarlık Fakultesi olmak uire eğitim-oğretime katkı sağlayacak etkinlikler tasarlamak (sunuşlar, atolye çalışmaları, seminerler, araştırma ve projelerde staj olanakları, vb.),
- Kentsel gelişim tarihinin araştırılması, kentsel değerlerin belgelenmesi ve kentlilik bilincinin oluşturulmasına katkıda bulunmak uire araştırmalar yapmak, bilimsel toplantılar duzenlenmek ve yayın yapmak,
- Merkez buynesinde bir kent belgeliği ve kitaplığı oluştırmak, ozel ve kamu kuruluşları ile kişilerde bulunan yazılı ve basılı eserleri bağış, satın alma veya kopyalama suretiyle derlemek,
- Yukarıda yer alan tum alanlarda kentteki farklı kurum ve kuruluşlar ile ortak çalışmalar, projeler ve işbirlikleri yuiretmek ve merkezde uiretilen bilginin söz konusu kurum, kuruluş ve kişilerle paylaşımını sağlamak.

Araştırma Merkezi, kuruluş amaç ve hedefleri doğrultusunda, arşiv oluştırma girişimleri yanısıra, yurt içi ve yurtdışında çeşitli arşiv, araştırma

merkezi ve kütüphanelerde Mersin ve bölgesine yönelik araştırma faaliyetleri sürdürmektedir. Merkez, arşiv oluşturma alanındaki çalışmaların dışında, yine kuruluş amaç ve hedefleri doğrultusunda çalışmalarını temel olarak üç başlık altında yürütmektedir. Bunlar;

- Kentsel Araştırmalar,
- Kentsel Projeler ve
- Bilimsel Toplantı Düzenleme ve Yayın Yapmadır.

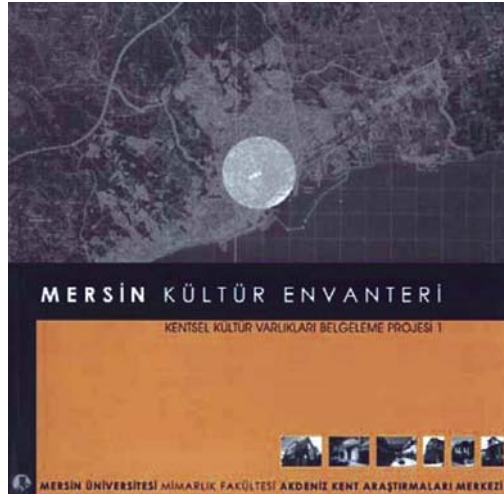
### **Kentsel Araştırmalar**

Merkez kentsel araştırmalar alanındaki çalışmalarını iki temel başlık altında sürdürmektedir. Bunlar, belgeleme/alan araştırması ve kent tarihi araştırmalarıdır.

#### **• Belgeleme ve Alan Araştırması**

Çalışmalarını, Mersin Üniversitesi Mimarlık Fakültesi binasında yürütmekte olan Merkez, Mimarlık Fakültesi ile birlikte, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen “Mersin İl Kültür Envanteri Kentsel Kültür Varlıkları Belgeleme Projesi” kapsamında, Mersin kent merkezinde, kentsel sit alanındaki kentsel kültür varlıklarının belgeleme çalışmasını yapmış, çalışmanın sonuç ürünü üniversite yayını olarak basılmıştır.

Envanter Projesi ile, zaman içerisinde sürececek olan bir veri tabanı oluşturma çabasının ilk aşaması olarak, alanın özgün koşullarına en uygun fişleme, belgeleme, arşivleme ve sorun-olanak analizi oluşturma işlemlerini barındıran bir yöntem geliştirilmeye çalışılmıştır.



#### **• Kent Tarihi Araştırmaları**

Merkezde yürütülen kent tarihi araştırmaları çok yönlü olarak sürdürülmeye çalışılmaktadır. Bunlar;

- Kentin yakın geçmişine ilişkin arşiv, kütüphane, koleksiyon, kamu ya da özel kurum ve kuruluşlar ile kişisel arşiv, araştırma enstitüsü, araştırma merkezi ve belgeliklerinde yürütülen araştırmalar.

- Milli Kütüphane'den merkez arşivine kazandırılan şerhiye sicilleri, vilayet salnameleri gibi arşiv kaynaklarının çevirilerinin yapılması yönünde sürdürülen çalışmalar. Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyeleri ve öğrencilerince, araştırma çalışmaları, yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları kapsamında, merkezde bulunan Osmanlıca arşiv belgelerinin çevirileri yapılmaktadır. Söz konusu çalışmaların kopyaları, bilgisayar ortamında ve çıktıları ile merkez arşivine kazandırılmaktadır. Doğrudan söz konusu arşiv kaynaklarından yararlanılmış, üç yüksek lisans tezi ve bir kitap hazırlanmıştır.

- Mersin'in yakın geçmişine tanıklık etmiş yerel şahsiyetler ile sözlü tarih görüşmeleri yapılarak kent tarihini, yazılı olmayan kaynaklar üzerinden sürdürmeye yönelik çalışmalar. Bugüne dek toplam elli kaynak kişi ile görüşülmüştür. Görüşmelerde kamera ve ses kaydı yapılarak fotoğraflar çekilmektedir.

- Arşiv ve belgelik oluşturmaya yönelik çalışmalar. Mersin ve bölgesine ilişkin yayınlanan araştırmalar, kitaplar, tezler, raporların yanısıra arşiv belgeleri, harita, kartpostal vb. görsel malzeme derlenmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda, YÖK Kütüphanesi Tez Merkezi'nden Mersin ve bölgesine ilişkin tezler, belediyelerden kent imar planları, plan raporları, halihazır haritalar derlenmeye çalışılmaktadır.

### **Kentsel Projeler**

Merkezde yürütülen kentsel projeler iki ana ekseninde sürdürülmektedir.

#### **• Kavramsal Proje Geliştirme**

Kentin kimliğini vurgulayacak, bütünlüklü bir yaklaşım ile kentsel gelişimi yönlendirecek,

**PLANLAMA**  
2009/3-4

mekan ve kentsel yaşam kalitesini yükseltecek stratejik yaklaşımlar öneren kavramsal projeler: “Mersin Kent Merkezi Canlandırma Stratejisi - Mersin Historic City Centre Development Strategy” adlı proje hazırlanmıştır. Proje ile, tarihi kent merkezi bir bütün olarak ele alınarak, ticari, sosyal ve kültürel açıdan canlı bir kent merkezinin oluşturulması yönünde stratejiler geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, sosyal ve fiziki yapıyla özgün bir semt olarak Çamlıbel’in, sahip olduğu potansiyellerin ortaya çıkarılması ve mekansal niteliğinin iyileştirilmesine yönelik olarak “Çamlıbel Semt Kimliğini Güçlendirme Projesi” hazırlanmıştır.

#### • Uygulamaya Yönelik Proje Geliştirme

Kent bütünü için geliştirilecek/geliştirilmiş kentsel gelişim stratejilerini gözönünde bulunduran, uygulamaya yönelik projeler: Tarsus Tarihi Ticaret Merkezi’nde, geleneksel ticari kullanımların yoğun olarak bulunduğu alanda, “Tarsus Tarihi Ticaret Merkezi Kentsel Tasarım Projesi” hazırlanmış ve proje Tarihi Kentler Birliği’nden 2006 yılı Başarı Ödülü almıştır.

#### Etkinlikler

Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi, kuruluş amaçları doğrultusunda, üniversite-kent ilişkisinin güçlendirilmesini gözönünde bulundurarak kolokyumlar ve çeşitli toplantılar yapmaktadır.

#### • Kolokyumlar

Merkez her üç yılda bir “Tarih İçinde Mersin Kolokyumu”nu düzenlemektedir. İlki 2002,

ikincisi 2005 yılında gerçekleştirilen kolokyumun üçüncüsü 16 -18 Ekim 2008 tarihinde yapılmıştır. Kolokyumlar;

- Mersin ve bölgesine ilişkin yerli ve yabancı bilim insanlarının ortak bir platformda buluşmasına olanak sağlamakta,
- Mersin ve içinde bulunduğu Akdeniz coğrafyasına, tarih, arkeoloji, mimarlık, şehircilik, sanat tarihi, coğrafya ve iktisat gibi farklı disiplinlerden uzmanların yaklaşımları ve değerlendirmelerini bir araya getirmekte,
- Mersin ve bölgesine ilişkin yeni ve özgün çalışmalar için açılım sağlayacak araştırmaların yapılmasına zemin hazırlamakta, yerel bilgi, kültür ve belge paylaşımı için olanak yaratmakta, Mersin’in yakın geçmişi ve yaşam kültürüne ilişkin yerel şahsiyetlerin anlattıkları ile hiçbir yerde kayıtlı olmayan sözlü bilginin paylaşımını ve kayıt altına alınmasını

sağlamaktadır. Kolokyumda sunulan bildiriler yayımlanmaktadır.

#### • Toplantılar

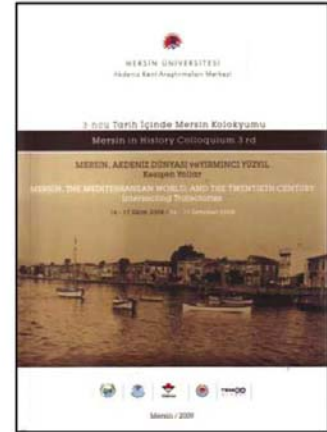
- Mersin Tarih Dostları Toplantıları: Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi, kent araştırmaları alanına, gönüllü araştırmacı, ilgili ve meraklıları da dahil etmek amacı ile merkezin kolaylaştırıcı olarak rol üstlendiği bir girişimle, İçel Sanat Kulübü ile ortak bir çalışma başlatarak “Mersin Tarih Dostları Toplantıları”nı gerçekleştirmektedir. Ayda bir kez, Pazartesi günleri İçel Sanat Kulübü’nde yapılan top-



18-20 Nisan 2002 tarihinde gerçekleştirilen ilk kolokyum



22-24 Eylül 2005 tarihinde gerçekleştirilen ikinci kolokyum



16-17 Ekim 2008 tarihinde gerçekleştirilen üçüncü kolokyum

lantılar, kentte yerel tarih alanında çalışmalar sürdüren, kendi aile tarihini, Mersin'in yakın geçmişini merak eden, araştıran ya da benzer çalışmaların yapılmasını destekleyen kişi ve kurumların dağınık ve parça parça süren çabasını cesaretlendirmek üzere, yapılan çalışmaları paylaşmak ve ortak bir zeminde biraraya getirmek amacıyla "Mersin Tarih Dostları Buluşuyor! Kentinin Tarihini Yeniden Okuyor!" başlığı ile düzenlenmektedir. Kimi zaman akademisyenlerin de yöntem önerileri ile bilgilerini paylaştıkları toplantılarda, "Mersin ve Kent Tarihi Çalışmaları İçin Öneriler", "Mersinliler Kent Tarihi Çalışmalarının İçinde Nasıl Yer Alabilir", "Mersin'de Bir İngiliz Ailesi", "Yerel Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım Önerileri", "Mersin Limanı İnşasına Tanıklık", "Gençliğim, Mersin ve Atatürk", "Mersin Eğitim Tarihi ve Mersin Rüştüyesi'nden Mersin Ortaokulu'na Yolculuk", "Tarih Yazımında Kaynak Kullanımı", "Mersin Mutfağı" gibi çok çeşitli konularda çalışmalar paylaşılmaktadır. Buluşmaların temel çıkış

noktası, Mersin'de yaşayanların yaşadıkları kente yeniden ve farklı bir gözle bakmaları için bir fırsat yaratabilmektir.

- Perşembe Toplantıları: Araştırma Merkezi'nin eğitim-öğretime katkı sağlama misyonundan yola çıkılarak, 2007-2008 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde başlatılan "Perşembe Toplantıları" ile başta mimarlık fakültesi öğrencileri olmak üzere, tüm üniversite öğrencilerine, üniversite personeline ve kentlilere açık bir dizi toplantı gerçekleştirilmiştir. 2007-2008 eğitim-öğretim yılı döneminde yapılan beş toplantıda, tarih, arkeoloji, şehircilik ve mimarlık alanından akademisyenlerin yaptıkları sunuşlar ilgi ile karşılanmıştır. Mimarlık Fakültesi'nde, Restorasyon ve Koruma Merkezi ile birlikte gerçekleştirilen toplantılar, zengin görsel malzeme ile yapılan sunuşlar ve soru-yanıt bölümleri ile gerek öğrenciler gerekse öğretim elemanları için etkileşimli bir paylaşım platformu olmuştur. Toplantıların 2009-2010 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi için çalışmalar sürmektedir.